

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta turvallisuuden ja varautumisen lautakunnan alaisessa toiminnassa
1159/00.01.03.00/2024

Turvallisuuden ja varautumisen lautakunta 15.02.2024 § 9

Lisätiedot	Pelastusjohtaja Markus Viitaniemi puh. 013 330 9161
Päätösehdotus	Pelastusjohtaja Viitaniemi Markus: Turvallisuuden ja varautumisen lautakunta hyväksyy selostuksen mukaisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon sekä lähettää sen tiedoksi tarkastuspäällikölle ja hallintojohtajalle.
Päätös	Hyväksyttiin.
Selostus	Hyvinvointialueen sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskeva ohjeistus koskee toimielimiä, tytäryhtiöiden hallituksia ja toimialueita. Vuoden 2023 toimintakertomuksessa hallituksen on annettava; • Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista • Selonteko hyvinvointialueen sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä • Keskeiset johtopäätökset ja sisäisen valvonnan kehittäminen taloussuunnittelukaudella. Turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalla on alaisuudessaan järjestämisvastuista toimintaa, johon liittyy riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa. Turvallisuuden ja varautumisen lautakunnan tulee käsitellä riskien hallinnan selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä pelastuslaitoksen toimialuekohtaisen riskikartoituksen osalta. Hyvinvointialueen toimialueet ja tytäryhtiöt ovat kartoittaneet toimintansa merkittävimmät riskit tilinpäätöshetken tilanteessa. Riskikartoituksessa kuvataan riskit, määritetään toimenpiteet, vastuuhenkilöt sekä seuranta- ja raportointikäytännöt merkittävimmille korkean tai keski-suuren riskiluvun saaneille riskeille. Pelastuslaitoksen merkittävimmät toiminnalliset ja taloudelliset riskit tilinpäätöshetkellä liittyvät talouden tasapainoon, henkilöstön riittävyteen ja saatavuuteen, lakisääteisten palveluiden tuottamisen haasteisiin sekä kansainvälisen turvallisuustilanteen muutosten vaikutuksiin.

Pelastuslaitoksen talous on vahvasti kytköksissä hyvinvointialueen taloustilanteeseen ja rahoituspohjaan, joka on ollut viime vuosina kokonaisuutena haasteellinen. Pelastuslaitoksen talouden tasapainoon vaikuttavat heikentävästi yleinen kustannusten nousu, henkilöstökustannusten nousu (palkkaharmonisointi ja työaikamuutos), palvelutason ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi tarvittavat lisäresurssitarpeet sekä valtakunnallisen ICT-ympäristön aiheuttamat kustannuspaineet. Samalla tulorahoitukseen sisältyy huomattavaa epävarmuutta ensihoidon tulojen muodostumisen osalta. Lisäksi pelastuslaitoksen varallaoloa koskevat palkkavaateet muodostavat taloudellisen riskin niin kauan, kun varallaoloa toimintavalmiuden tuottamismuotona jatketaan. Riskiä pyritään minimoimaan varallaoloa koskevilla ohjeistuksilla ja käytännöillä sekä pelastustoimen palvelutasopäätöksen kehittämistoimenpiteiden myötä, joiden avulla varallaolon määrää on tavoitteena tulevina vuosina vähentää.

Pelastuslaitoksen toiminnan turvaamiseksi toimialueen rahoitus on pysyttävä pitkäkestoisesti varmistamaan. Aluevaltuusto sitoutui vuoden 2024 talousarviossa ja taloussuunnitelmassa vuosille 2024–2027 ylläpitämään nykyisen palvelutason sekä varaamaan määrärahat pelastustoimen palvelutason kehittämissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Tämä mahdollistaa pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen palveluiden kehittämisen kohti lakisääteistä tasoa.

Pelastustoimen ja ensihoidon toimintavalmius- ja potilaan tavoittamisajat eivät ole kaikilta osin toteutuneet säännösten ja palvelutasopäätösten edellyttämällä tasolla. Maakunnan alueella on riskiruutuja, joihin ei ole kyetty tuottamaan kiireellistä pelastustoimen palvelua vaadittujen vaatimusten puitteissa. Itä-Suomen aluehallintoviraston asiantuntija-arvion mukaan neljässä riskiruudussa on huomattavia puutteita pitkällä aikavälillä tarkasteltuna.

Lisäksi viime vuoden osalta haasteita on ollut Joensuun Rantakylän 1-riskialueella sekä Kontiolahden, Ylämyllyn, Polvijärven ja Nurmeksen 2-riskialueella. Viime vuonna toimintansa aloittanut uusi Pekkalan pelastusasema on parantanut Joensuun 1-riskiruutujen toimintavalmiusaikoja keskustan ja Penttilän alueilla. Pelastustoimen palvelutason kehittämistoimienpiteiden avulla tilannetta on tavoitteena saada parannettua myös muiden ongelmaruutujen osalta. Itä-Suomen aluehallintoviraston asiantuntija-arvion mukaan pelastustoiminnan palvelujen kehitystarpeista merkittävin on toimintavalmiusaikojen puutteiden korjaaminen, mikä on huomioitu pelastustoimen palvelutason kehittämissuunnitelmassa vuosille 2024–2027.

Ensihoidon osalta toimintavalmiusongelmia koko maakunnan osalta C-kiireellisyysluokan tehtävissä. Lisäksi kuntakohtaisesti tarkasteltuna palvelujen saatavuuden yhdenvertaisuudessa on ongelmia, kun tarkastellaan tavoitettavuusaikaa samankaltaisilla alueilla. Joensuun keskustassa A- ja B-kiireellisyysluokan tehtävissä on ollut useina vuosina myös puutteita, mutta viime vuonna tehtyjen kehittämistoimenpiteiden myötä tilanne on kääntynyt parempaan suuntaan.

Henkilöstön voimavarat ovat pelastuslaitoksen palvelutuotannon keskeinen edellytys. Pelastustoimen päätoimisen henkilöstön saatavuus on kansallisesti vaikeutunut pelastuslaitosten suuren rekryointitarpeen ja koulutusmäärien epäsuhteen takia. Terveystieteiden ammattilaisten saatavuus maakunnassa on heikentynyt ja tällä kehityksellä voi olla vaikutusta myös pelastuslaitoksen toimintaedellytyksiin. Sivutoimisen henkilöstön saatavuuteen vaikuttavat erityisesti maakunnan väestörakenteen muutos kuten väestön väheneminen ja keskittyminen Joensuun seudulle sekä väestön vanheneminen ja näiden aiheuttama poistuma. Viime vuonna toteutettu pelastuslaitoksen työaikaratkaisun odotetaan lisäävän veto- ja pitovoimaa pelastus- ja ensihoitohenkilöstön osalta. Lisäksi työvoimapulan helpottamiseksi pelastuslaitos on vähentänyt moniammatillisia yksiköitä, joista on siirretty pelastustoimen henkilöstöä pelastustoimen tehtäviin.

Yleisenä huomiona voidaan todeta, että häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyvät riskit ovat viime vuosina kasvaneet ja muuttaneet olemustaan. Esimerkiksi epidemia-ajan ja muuttuneen maailmanpoliittisen turvallisuustilanteen myötä kyberuhkiin ja huoltovarmuuteen liittyvät riskit ovat arkipäivää. Pelastuslaitoksen varautumisessa on painottunut erityisesti varautuminen sotilaalliseen uhkaan ja hybridivaikuttamiseen (kuten laajamittaiseen maahantuloon) sekä ilmaston muutoksen aiheuttamiin sään ääri-ilmiöihin.